

**FAVQULODDA VAZIYATLARNING OLDINI OLISHDA MAHALLIY  
OZ-OZINI BOSHQARUV ORGANLARINING FAOLIYATINI  
TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI**

***Saidova Zilola Gadoymurodovna – Buxoro viloyati FVB HFXO ‘M katta  
o‘qituvchisi***

***Аннотация.*** Ушбу мақолада Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ушбу ваколатлари амалга ошириш, фавқулودда вазиятлар оқибатларини бартараф этиш соҳасида ваколатларга эга бўлган турли тuzilmаларнинг о‘зaro ҳамкорлиги тартиби, Аҳоли ва ҳудудларни фавқулудда вазияatlardan муҳофаза қилиш, шунингдек, фуқаро муҳофазаси соҳасида тайyorlashга услубий раҳбарлик, муvofiqlashtirish ва назоратини олиб бoриш ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг “Аҳолини фавқулудда вазияatlardan муҳофаза қилишга тайyorlash тизimini takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori haqida cўz бoради.

***Таянч сўзлар.*** Ҳаёт фаолияти, хавфсизлик, Yong'in, фавқулудда вазияtlar, Mulkchilik, маҳаллий ва давлат ҳокимияти, фаолият, шахсий хавсизлик, муҳофаза, tabiiy ва texnogen takomillashtirish,

***Аннотация.*** Реализация этих полномочий органами государственной власти на местах в данной статье, порядок взаимодействия различных структур, обладающих полномочиями в области ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций, Методическое руководство подготовкой населения и территорий в сфере охраны от чрезвычайных ситуаций, а также гражданской защиты, о решении Кабинета Министров «О совершенствовании системы координации и контроля и подготовки населения к защите от чрезвычайных ситуаций».

***Базовые слова.*** Жизненная деятельность, безопасность, пожары, чрезвычайные ситуации, Собственность, местные и государственные власти, деятельность, личная безопасность, природное и техногенное совершенствование.

**Abstract.** *The implementation of these powers by local state authorities in this article, the procedure for interaction between various structures with powers in the field of emergency response, the Methodological management of the training of the population and territories in the field of emergency protection, as well as civil protection, on the decision of the Cabinet of Ministers "On improving the system of coordination and control and preparation of the population for protection from emergency situations."*

**Basic words.** *Life activity, safety, fires, emergencies, Property, local and state authorities, activities, personal safety, natural and man-made improvement.*

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2021-yil 15-dekabrdagi O'RQ-737-sonli qonuniga binoan favqulodda vaziyatlarning oqibatlarini oldini olish va yumshatishda ishtirok etish, shuningdek, aholi va hududni tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan himoya qilish barcha turdagi tashkilotlar uchun mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan masalalarni anglatadi (shahar, tumanlar, shahar tumanlari va aholi punktlari).

Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan ushbu vakolatlarni amalga oshirish haqida gapirganda, birinchi navbatda, turli sohalarda ishlashni takomillashtirish bo'yicha ko'plab takliflar mavjudligini ta'kidlash kerak.

Yong'in va favqulodda vaziyatlarning oldini olish masalalari u yoki bu tarzda respublika yoki mintaqaviy davlat organlarining vakolatlariga ta'sir qiladi.

Shu munosabat bilan favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etish sohasida vakolatlarga ega bo'lgan turli tuzilmalarning o'zaro hamkorligi tartibi qonunchilik darajasida aniq belgilanishi zarur. Bu, masalan, nazorat va nazorat organlari tomonidan favqulodda vaziyatlarning oldini olish masalalari bo'yicha korxonalar va tashkilotlarda monitoring o'tkazish tartibiga taalluqlidir. Ko'rinib turibdiki, bunday monitoringlar birgalikda amalga oshirilishi kerak, ya'ni ularga shahar ma'muriyatining fuqaro muhofazasi va favqulodda vaziyatlar bo'limlari xodimlarini jalb qilish kerak.

Shuningdek Vazirlar Mahkamasining "Aholini favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilishga tayyorlash tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi qaroriga asosan

aholining barcha qatlamlarini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash tartibi belgilab berildi. Unga ko'ra, aholini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash, favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasidagi yagona tayyorlash tizimi doirasida mulkchilik shakllaridan qat'iy nazar korxonalarda, tashkilotlarda, muassasalarda va yashash joylarida o'tkaziladi.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Ichki ishlar va Sog'liqni saqlash vazirliklari, Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi bilan birgalikda 2019-2020 o'quv yilidan boshlab favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida maktabgacha ta'lim, umumta'lim, o'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim muassasalari uchun alohida "Hayot faoliyati xavfsizligi" o'quv fani kiritiladi hamda o'quv dasturlarini ishlab chiqilganligi ham mazkur soha islohotlaridan biridir.

Aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish, shuningdek, fuqaro muhofazasi sohasida tayyorlashga uslubiy rahbarlik, muvofiqlashtirish va nazoratini olib borish O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligiga yuklatilandi.

Aholining barcha qatlamlarini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash tartibi to'g'risidagi nizomga ko'ra, aholining barcha qatlamlarini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash borasida maxsus vakolatli davlat organi O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi hisoblanadi.

Aholining barcha qatlamlarini favqulodda vaziyatlarda harakat qilishga tayyorlash borasida namunaviy o'quv dasturlarini ishlab chiqish hamda O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi hamda boshqa tashkilot va idoralar tomonidan ishlab chiqilgan o'quv dasturlari kiritildi.

Aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish, fuqaro muhofazasi sohasida aholining barcha qatlamlarini tayyorlashda tashkiliy - uslubiy rahbarlikni, tadbirlarni muvofiqlashtirish va nazoratini amalga oshirish belgilandi.

O'zbekiston Respublikasi fuqaro muhofazasi institutida va hududiy Favqulodda vaziyatlar boshqarmalari aholini va rahbarlar tarkibini tayyorlash

markazlarida o'qitiladigan tinglovchilar toifalarini, o'quv dasturlari hajmi va davriyligi belgilandi.

Vazirlik va idoralardan kelib tushgan talabnomaga asosan, O'zbekiston Respublikasi Fuqaro muhofazasi instituti va hududiy Aholini va rahbarlar tarkibini tayyorlash markazlarida yillik qayta tayyorlash va malakasini oshirish lozim bo'lgan xodimlar ro'yxatini jamlash hamda tasdiqlash uchun O'zbekiston Respublikasi Fuqaro muhofazasi boshlig'iga taqdim etish ham uqtirilgan.

Mulkchilik shaklidan qat'iy nazar vazirlik, idora, korxona, muassasalar rahbar va favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasidagi mutaxassislari (keyingi o'rinlarda mutaxassislar deb ataladi) lavozimga birinchi marotaba tayinlangan, shu jumladan yillik jamlash rejasiga kiritilmagan shaxslarni shartnoma asosida O'zbekiston Respublikasi Fuqaro muhofazasi instituti va hududiy Aholini va rahbarlar tarkibini tayyorlash markazlarida tayyorlashni amalga oshirishga alohida e'tibor berildi.

Aholini favqulodda vaziyatlarga tayyorlashda mavjud barcha ommaviy axborot vositalari va teleradio kanallaridan bepul foydalanish shuningdek, favqulodda vaziyatlarga tayyorlashning barcha bosqichlarida innovatsion axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash hamda xorijiy davlatlarning ilg'or tajribalarini tatbiq etish belgilandi.

Jamoat birlashmalari va nodavlat tashkilotlari hamda tegishli bilim va tajribaga ega bo'lgan alohida fuqarolarni shu jumladan, xorijiy fuqarolarni, favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tadbirlarini o'tkazishga belgilangan tartibda jalb qilish ishlarini tashkillashtirish kabi muhim masalalarga e'tibor qaratilgan.

Yuqoridagi belgilangan chora-tadbirlardan kelib chiqib O'zbekiston Respublikasining Prezidentining O'RQ-737-sonli qonunining tegishli moddalariga muvofiq, ham aholi punktlarida, ham shahar tumanlarida mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan masalalarga quyidagilar kiradi:

- favqulodda vaziyatlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etishda ishtirok etish;
- respublika aholisi va hududini tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda

vaziyatlardan himoya qilish bo'yicha chora-tadbirlarni tashkil etish va amalga oshirish.

Qonunda mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan ushbu masalalar xuddi shunday shakllantirilgan.

Qonunchilik bazasini takomillashtirishdan tashqari, aholi xavfsizligini ta'minlash, yong'in va favqulodda vaziyatlarning oldini olish bo'yicha respublika me'yoriy hujjatlarni modernizatsiya qilish zarur.

Xususan, yong'in xavfsizligi sohasidagi qonun hujjatlari buzilishlarini bartaraf etish (nazorat va nazorat organlarining ogohlantirishidan keyin) bo'yicha choralar ko'rmagan mahalliy davlat hokimiyati organlari mansabdor shaxslarining javobgarligini, shu jumladan, ularni egallab turgan lavozimidan chetlashtirishgacha kuchaytirish zarur.

Shuningdek, ushbu faoliyat samaradorligini oshirish maqsadida mahalliy hokimiyat organlari aholi bilan yong'in xavfsizligi xulq-atvori madaniyatini yuksaltirish va favqulodda vaziyatlarda ularning harakat qilish tartibi to'g'risidagi ma'lumotlarni fuqarolar e'tiboriga yetkazishga qaratilgan ish olib borishi zarur.

Bunday ma'lumotlar har qanday mavjud usullarda joylashtirilishi mumkin: ommaviy axborot vositalarida, ijtimoiy tarmoqlarda, ixtisoslashtirilgan televizion dasturlarda va axborot stendlarida, radio va boshqalarda.

Bundan tashqari, jamoat tashkilotlari yong'in va favqulodda vaziyatlarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Mahalliy hokimiyat organlari ular bilan bu yo'nalishda maksimal darajada o'zaro hamkorlikni ta'minlashi kerak, chunki jamoatchilik nazorati ularning ushbu vakolatlarni amalga oshirish samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Yong'in va favqulodda vaziyatlarning oldini olish borasidagi ishlarning istiqbolli yo'nalishlaridan biri bu boradagi shaharlararo hamkorlikni kengaytirishdir. Shunday qilib, kuchlar va resurslarni birlashtirgan holda, qo'shni aholi punktlari birgalikda fuqarolarni, shu jumladan talabalarni favqulodda vaziyatlarda xatti-harakatlarga o'rgatishlari, shaharlararo musobaqalar, mashg'ulotlar va hokazolar.

Shuningdek, tashkilot va korxonalarda favqulodda vaziyatlarning oldini olish bo'yicha ishlarni, birinchi navbatda, ma'muriy to'siqlarni tezkorlik bilan bartaraf etish

maqsadida xodimlarning favqulodda vaziyatlarda harakat qilishining alohida tartibini nazarda tutuvchi mahalliy normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish darajasida kuchaytirish zarur.

Ko'rib turganimizdek favqulodda vaziyatlarning oldini olish sohasida mahalliy va davlat hokimiyati organlarining hamkorligi samaradorligini oshirish aholiga ushbu tizimlarda zamonaviy va tezkor xizmat ko'rsatishni garovidir.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.**

1. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh. Mirziyoyevning 2021-yil 15-dekabrda O'RQ-737-sonli qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining «Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'risida»gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to'g'risida» 1996 yil 4 martdagi PF-1378-son Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tizimi samaradorligini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 2017 yil 1 iyundagi PF-5066-sonli Farmoni.